

Justyna Rutkowska

Ekspertyza dotycząca szkolnictwa artystycznego w Wielkiej Brytanii

Ekspertyza ta powstała na podstawie materiałów publikowanych przez rządowe i pozarządowe organizacje zajmujące się wyznaczaniem standardów w szkolnictwie artystycznym w Wielkiej Brytanii. Przeanalizowałam również oferty edukacyjne kilkudziesięciu wydziałów sztuk plastycznych, teatru, muzyki i tańca na uczelniach w całym kraju. Przy wyborze uczelni kierowałam się corocznymi rankingami uniwersytetów przeprowadzanymi przez brytyjskie gazety „The Guardian”¹ i „The Times”².

Brytyjski system edukacji

Systemy edukacji w Wielkiej Brytanii podlegają autonomicznym samorządom w Anglii, Irlandii Północnej, Szkocji i Walii i są przez nie finansowane. Organami odpowiedzialnymi za edukację w brytyjskim rządzie są Sekretarz Stanu ds. Dzieci, Szkół i Rodzin (Secretary of State for Children, Schools and Families) oraz Sekretarz Stanu ds. Innowacyjności, Uniwersytetów i Umiejętności (Secretary of State for Innovation, Universities and Skills).

Edukacja jest obowiązkowa dla wszystkich dzieci w wieku od 5 lat do 16 lat włącznie. Po tym okresie uczniowie mogą kontynuować średnią edukację przez kolejne dwa lata w tzw. *Sixth Form* – dwuletniej szkole średniej, która zwykle uwieńczona jest zdobyciem wykształcenia na poziomie A (A-level). W 2008 r. wprowadzono zmianę w ustawie o szkolnictwie – podniesiono obowiązek edukacyjny do 18 roku życia. Zmiana ta będzie wprowadzana stopniowo – w 2013 r. obowiązek edukacji obejmie 17-latków, a w 2015 r. 18-latków. Edukacja w szkołach państwowych jest bezpłatna. Wielka Brytania ma również długą tradycję szkół prywatnych, a rodzice mogą zdecydować się na jakikolwiek sposób

---

¹ Guardian/education/universityguide

² www.timesonline.co.uk/tol/life_and_style/education/good_university_guide

odpowiedniego kształcenia swoich dzieci – obowiązkowa jest bowiem edukacja, a nie uczęszczanie do szkoły.

System edukacji podstawowej w prosty sposób opisuje poniższe zestawienie

Wiek 1 września	Rok	Etap nauczania	Typ szkoły		
3	przedszkole	etap przygotowawczy	przedszkole (<i>nursery</i>)		
4	zerówka		nauczanie początkowe (<i>infant school</i>)	Szkoła podstawowa (<i>primary school</i>)	pierwsza szkoła (<i>first school</i>)
5	rok 1	etap podstawowy 1			
6	rok 2				
7	rok 3	etap podstawowy 2	szkoła podstawowa (<i>junior school</i>)	szkoła średnia (<i>middle school</i>)	
8	rok 4				
9	rok 5				
10	rok 6				
11	rok 7	etap podstawowy 3	szkoła średnia (<i>secondary school</i>)	szkoła średnia z <i>Sixth Form</i>	wyższa szkoła średnia (<i>upper school</i>)
12	rok 8				
13	rok 9				
14	rok 10	etap podstawowy 4 / /GCSE	szkoła średnia (<i>secondary school</i>)	szkoła średnia z <i>Sixth Form</i>	wyższa szkoła średnia (<i>upper school</i>)
15	rok 11				
16	rok 12	<i>Sixth Form</i> / poziom A	szkoła <i>Sixth Form</i>	szkoła średnia z <i>Sixth Form</i>	wyższa szkoła średnia (<i>upper school</i>)
17	rok 13				

Edukację obowiązkową kończy w wieku 15-16 lat egzamin GCSE – General Certificate of the Secondary Education (Ogólny Dyplom Edukacji Podstawowej), zwykle zdawany z 6-10 przedmiotów w szkole średniej. Istnieje również możliwość zdawania GCSE eksternistycznie, niezależnie od ukończonych szkół – w upoważnionych do tego instytucjach. Uczniowie mogą uzyskać stopnie od A do G (A jest oceną najwyższą).

Ci uczniowie, którzy chcą kontynuować naukę w szkołach wyższych, po uzyskaniu GSCE muszą przejść przez kolejny stopień edukacji – General Certificate of Education Advanced Level (Ogólny Dyplom Edukacji na Poziomie Zaawansowanym), zwany w skrócie A-level. Egzamin A-level zdawany jest przez uczniów w wieku 16-18 po dwuletniej nauce, tzw. Sixth Form. Uczniowie wybierają 2-4 przedmiotów, z których muszą już mieć zdany egzamin GCSE (wyjątkiem są przedmioty, które nie są dostępne na poziomie GCSE, np. prawo). Uczniowie mogą uzyskać stopnie od A do E (A jest oceną najwyższą). Egzaminy A-

level przeprowadzają trzy instytucje: Edexcel Foundation; Oxford, Cambridge and RSA Examinations (OCR); Assessment and Qualification Alliance.

Brytyjski system edukacji oferuje szeroki wachlarz możliwości nauki na etapie od egzaminu GCSE do studiów dyplomowych (tzw. Colleges of Further Education – FE). Należą do nich między innymi: szkoły na poziomie *Sixth Form*, technika, kolegia artystyczne i techniczne oraz szkoły specjalistyczne jak Kolegium Żywieniowe czy Kolegium Mody. W wielu szkołach na tym etapie edukacji kładzie się duży nacisk na komunikację, wiedzę praktyczną i technologie informatyczne.

Istnieje jeszcze jedna opcją przygotowania do edukacji uniwersyteckiej – kursy podstawowe trwające od dziewięciu miesięcy do dwóch lat. Są one przeznaczone głównie dla tych osób, które przy podejściu do egzaminów wstępnych muszą pogłębić swoją znajomość języka angielskiego, wiedzę akademicką i umiejętności takie jak samodzielne myślenie, praca zespołowa, umiejętności badawcze i analityczne lub po prostu potrzebują gruntownego przygotowania w wybranej dziedzinie.

Wszystkie uniwersytety muszą posiadać odpowiednie uprawnienia do nadawania tytułów naukowych (tzw. *Royal Charter*) przyznawane przez rząd i Królową. Jednocześnie wszystkie uniwersytety poza jednym³ są finansowane przez państwo. Studenci płacą niewielkie czesne.

Uczelnie w Wielkiej Brytanii są niezależnymi, samorządными instytucjami, którym na mocy edyktu królewskiego lub ustawy parlamentu nadano uprawnienia do tworzenia własnych programów i przyznawania własnych tytułów/stopni. Uprawnienia do przyznawania tytułów/stopni i używania prawnej nazwy „uniwersytet” są prawnie chronione, tytuły/stopnie i inne kwalifikacje na poziomie szkolnictwa wyższego stanowią własność prawną przyznającej je uczelni.

Studia stacjonarne pierwszego stopnia trwają na ogół 3 lub 4 lata. Studia kończące się niektórymi tytułami zawodowymi, na przykład na kierunkach medycyna i stomatologia, trwają dłużej. Studia pierwszego stopnia obejmują również różnego rodzaju krótkie studia kończące się kwalifikacjami na różnych poziomach, na przykład *Foundation Degrees* i *Diplomas of Higher Education*. Osoby mające takie kwalifikacje mogą rozpocząć pracę zawodową, a jeśli kontynuują studia, mogą przenieść się na drugi lub trzeci rok studiów na poziomie licencjackim/inżynierskim, kończących się tytułem *Bachelor*. Studia drugiego

---

³ Uniwersytet of Buckingham, założony w 1976 r., jest jedyną prywatną uczelnią w Wielkiej Brytanii mającą prawo do przyznawania tytułów uniwersyteckich.

stopnia obejmują nie tylko studia magisterskie kończące się tytułem *Master* (trwające od roku do dwóch lat i obejmujące zarówno studia oparte na zajęciach dydaktycznych, jak i studia oparte na pracy badawczej), ale także krótkie studia kończące się różnymi kwalifikacjami na poziomie *Master* i poniżej tego poziomu. Studenci przyjmowani na studia doktoranckie mają na ogół tytuł *Master*, ale w niektórych przypadkach studia te mogą także podjąć, za zgodą opiekunów naukowych, studenci bez tytułu *Master*, którzy uzyskali dobre wyniki na studiach kończących się tytułem *Bachelors degree with Honours* w odpowiedniej dyscyplinie. Istnieje wiele różnych programów na poziomie doktoranckim, w tym między innymi programy przygotowujące studentów do pracy zawodowej i programy przygotowujące studentów do pracy naukowej. Programy z tej drugiej kategorii mogą obejmować kształcenie w zakresie pracy dydaktycznej w szkolnictwie wyższym. Obowiązki dydaktyczne ograniczają się na ogół do prowadzenia ćwiczeń i seminariów i/lub pomocy w prowadzeniu zajęć praktycznych na studiach kończących się tytułem *Bachelor*.

Na wszystkich uniwersytetach, poza jedynym prywatnym, nauka na poziomie licencjackim (*Bachelor's Degree*) jest w dużym stopniu subsydiowana przez państwo (czesne na poziomie ustalonym zależnie od wskaźnika inflacji – w 2008 r. było to ok. 3 145 funtów rocznie). Pożyczek studentom udziela SLC (Student Loan Company). Spłaca się je po ukończeniu studiów, po osiągnięciu rocznego dochodu w wysokości 15 000 funtów (średnie wynagrodzenie w Wielkiej Brytanii kształtuje się na poziomie 25 000 funtów rocznie). Spłata wynosi ok 9% rocznego dochodu. Studentom z biedniejszych środowisk państwo pokrywa całość chesnego. W Wielkiej Brytanii istnieje również rozwinięty system preferencyjnych kredytów studenckich pokrywających koszty utrzymania. Dla biedniejszych i najbardziej uzdolnionych studentów dostępnych jest wiele programów stypendialnych.

Po zdobyciu licencjatu można kontynuować naukę w celu zdobycia dalszych stopni naukowych (*Master's Degree, Doctorate, PhD, MBA* itd.) – jest to edukacja podyplomowa (*postgraduate*). Nie jest ona subsydiowana przez państwo.

Koszt studiów podyplomowych to ok. 3000 funtów rocznie lub więcej (każda uczelnia indywidualnie ustala wysokość chesnego). W zasadzie każdy wydział dysponuje pewną liczbą grantów na pokrycie kosztów nauki. W całym kraju istnieje wiele fundacji, stowarzyszeń i organizacji, które fundują programy stypendialne dla studentów studiów podyplomowych.

Rekrutacja

Undergraduate – program licencjacki

Rekrutacja na studia na większości uczelni wygląda podobnie. Aplikacje na wybrane uczelnie trzeba złożyć za pośrednictwem systemu internetowego administrowanego przez UCAS (Universities and Colleges Admissions Service – System Rekrutacji na Uniwersytety i Kolegia). Jednorazowo można składać podania na pięć kierunków. Dana uczelnia nie ma wglądu w aplikacje na innych uczelniach. Przy wyborach kursów istnieją następujące ograniczenia w zależności od wybranych kierunków:

- wybór maksymalnie czterech kursów z następujących dziedzin: medycyna, stomatologia, weterynaria, zootechnika

- wybór maksymalnie jednego kursu na Uniwersytecie w Oxfordzie lub Cambridge

Aplikacje na większość uczelni są przyjmowane od września⁴ do połowy stycznia.

Rekrutacja na poszczególnych uczelniach może się wiązać z dodatkowymi wymaganiami, takimi jak egzamin wstępny, rozmowa kwalifikacyjna, portfolio, zaświadczenie o odbyciu szczepienia przeciw żółtaczce dla studentów kierunków medycznych czy zaświadczenie o niekaralności w przypadku niektórych kierunków socjalnych.

Aplikacja wysłana przez kandydata do UCAS jest rejestrowana w systemie. Kandydat otrzymuje list potwierdzający jego dane osobowe i wybrane kierunki. Uczelnie otrzymują kopie aplikacji i na podstawie ustalonych przez siebie kryteriów podejmują decyzję o złożeniu kandydatowi oferty. Decyzję tę przekazują do UCAS. Jednocześnie mogą wysłać niezależnie informację do kandydata. Decyzja jest jednak ważna tylko wtedy, kiedy kandydat zostanie o niej poinformowany przez UCAS. System UCAS jest oparty na internetowej wymianie aplikacji. Kandydaci mogą aplikować jedynie poprzez stronę www.ucas.ac.uk. Dla osób, które nie mają dostępu do internetu w domu lub szkole, UCAS przygotowało listę miejsc, w których bezpłatnie można skorzystać z internetu, takich jak biblioteki, domy kultury czy centra kariery.

Po zarejestrowaniu w systemie i złożeniu aplikacji, kandydat może śledzić, na jakim etapie ona się znajduje, sprawdzić terminy, w których uczelnie muszą podjąć decyzje itd.

UCAS pośredniczy między kandydatem a uczelnią tylko do momentu podjęcia przez uczelnie decyzji o złożeniu kandydatowi oferty. W kolejnych etapach komunikacja przebiega już bezpośrednio między kandydatem i uczelnią.

---

⁴ Wiele uczelni organizuje dni otwarte właśnie we wrześniu.

Decyzje uczelni można podzielić na cztery kategorie:

– przyjęcie warunkowe – zwykle jest związane z końcowymi egzaminami A-level; warunek przyjęcia stanowi osiągnięcie pewnego pułapu punktów lub stopni z konkretnych przedmiotów, najpóźniej do 2 września;

– przyjęcie bezwarunkowe – oznacza, że kandydat spełnia wszystkie wymagania uczelni, musi tylko dostarczyć dokumenty potwierdzające zdobyte wykształcenie; uczelnia może się również skontaktować z kandydatem w celu sprecyzowania szczególnych wymagań finansowych czy medycznych;

– wycofanie aplikacji – aplikacja na wybrany kurs może zostać wycofana przez kandydata lub uczelnię; powodem może być brak reakcji ze strony kandydata na wiadomości i pytania wysyłane przez uczelnię lub niestawienie się na egzaminie;

– odrzucenie aplikacji – jest wiele powodów, dla których aplikacja może zostać odrzucona; uzasadnienie decyzji może się pojawić na stronie UCAS w profilu kandydata wraz z podjęciem decyzji lub później; kandydat może się również kontaktować bezpośrednio z uczelnią w celu zapoznania się z takim uzasadnieniem.

Postgraduate

Aplikacje na studia magisterskie i podyplomowe składa się już bezpośrednio na uczelniach. Jeżeli aplikacja zostanie zaakceptowana, to kolejne kroki są podobne jak w przypadku kursów licencjackich. Uczelnia może przeprowadzić egzamin lub rozmowę kwalifikacyjną. Może również przyjąć studenta warunkowo (w tym wypadku pod uwagę są brane osiągnięcia podczas studiów licencjackich) lub bezwarunkowo.

Finansowanie studiów

Aplikując o przyjęcie na studia należy pomyśleć o znalezieniu źródeł finansowania. Na stronie UCAS są wymienione organizacje przyznające bezzwrotne dotacje, stypendia i nagrody. Każda uczelnia ma ponadto pewną pulę do rozdysponowania.

- Stypendia. Każda uczelnia, której studenci muszą płacić czesne, jest zobowiązana do ufundowania stypendiów w wysokości co najmniej 319 funtów rocznie. Na większości uczelni są to jednak sumy znacznie większe. Stypendium przyznawane jest zwykle studentom najbiedniejszym i jest bezzwrotne.
- Programy stypendialne fundowane przez zewnętrzne organizacje czy prywatnych sponsorów, na przykład przez pracodawców. Głównym kryterium ich przydzielania są osiągnięcia naukowe.

- Fundusze szkoleniowe – są skierowane do najbiedniejszych studentów, którzy potrzebują wsparcia w finansowaniu studiów. Uczelnia decyduje o tym, czy dany student dostanie wsparcie i w jakiej wysokości. Z reguły jest to pomoc bezzwrotna, niekiedy ma formę krótkoterminowej pożyczki.

Edukacja artystyczna

System edukacji artystycznej jest skonstruowany zgodnie z ogólnym systemem edukacji w Wielkiej Brytanii. Na poziomie edukacji podstawowej i średniej istnieją wyspecjalizowane szkoły muzyczne i baletowe, w których obok intensywnych treningów i zajęć praktycznych jest realizowany program nauczania obowiązkowy dla uczniów w danym wieku. Edukacja artystyczna na tym etapie bardzo często ma jednak formę zajęć pozalekcyjnych – muzycznych, tanecznych i teatralnych. Ośrodki prowadzące tego typu zajęcia podlegają nadzorowi odpowiednich organów i certyfikaty przez nie przyznawane są honorowane na dalszych etapach edukacji.

W zakresie wyższej edukacji artystycznej wybór jest ogromny. Można wybierać między ofertami uniwersytetów, konserwatoriów, wyższych szkół dramatycznych, muzycznych i baletowych. Z dziedziny sztuk plastycznych kandydaci mają do wyboru 2154 kursy, na blisko dwustu uczelniach, studia teatralne to 1100 kursów do wyboru na 180 uczelniach, studia muzyczne – blisko 1500 kursów na 190 uczelniach.

Na uczelniach artystycznych można się ubiegać o zdobycie dwóch podstawowych rodzajów tytułów akademickich

- Bachelor of Arts (BA), nauka zwykle trwa 3 lata
- Bachelor of Fine Arts (BFA), zwykle 3 lata

Bachelor of Arts, w skrócie kurs BA, bardziej akademicki, oprócz zajęć praktycznych kładzie duży nacisk na teorię, historię i filozofię sztuki. Poza tym studenci idący tym programem muszą często zaliczyć także przedmioty z innej dziedziny. Program BFA zaś jest od początku do końca ukierunkowany na tworzenie i rozwijanie umiejętności praktycznych.

Istnieją też analogiczne tytuły magisterskie:

- Master of Arts (MA), zwykle 2 lata,
- Master of Fine Arts (MFA), zwykle 2 lata.

Znaczna większość studentów kończy edukację na pierwszym etapie – licencjackim. Przede wszystkim dlatego, że dalsze studia nie są refundowane przez państwo. Na przykład w 2006 r.:

- w zakresie sztuk plastycznych – 4,9% absolwentów podjęło dalsze studia wyższe, 2,9% absolwentów podjęło studia nauczycielskie;
- studia teatralne, taniec i muzyka – 5,5% absolwentów podjęło dalsze studia wyższe, 5,2% podjęło studia nauczycielskie⁵.

Uczelnie wyższe są niezależne i samorządne. Autonomicznie decydują o wyborze programu nauczania. Organy rządowe, takie jak Departament ds. Innowacyjności, Uniwersytetów i Umiejętności, mają rolę doradczą i pomocniczą. Relacja między tym departamentem a uczelniami polega na współpracy, a nie na stosunku podległości. Oprócz tego istnieje wiele organizacji, fundacji i stowarzyszeń, które działają na rzecz wyższej edukacji artystycznej w różnych dziedzinach sztuki.

Sztuki plastyczne

Rekrutacja

W przypadku ubiegania się o przyjęcia na wydziały plastyczne kandydaci muszą dostarczyć portfolio ze swoimi pracami, które są dowodem umiejętności, talentu i zaangażowania kandydata w sztukę i tworzenie.

Kandydaci na studentów sztuk plastycznych często są zachęceni do odbycia kursów przygotowawczych. Niejednokrotnie jest to wymóg konieczny. Kurs przygotowawczy trwający rok ma między innymi pomóc kandydatom w wybraniu specjalizacji i przygotowaniu portfolio.

Celem studiów plastycznych jest zachęcenie studentów do odnalezienia własnej drogi i realizacji indywidualnych pomysłów we wszystkich formach artystycznych w jak najbardziej twórczy sposób. Studenci powinni być otwarci na różne środki wyrazu i pracę z różnym tworzywem. Są zachęceni do korzystania w procesie tworzenia z szerokiej gamy materiałów – od tradycyjnych po najbardziej eksperymentalne, do doświadczania fizycznego, materialnego i niematerialnego użycia przestrzeni, do przedefiniowywania zastanych obiektów. Część z tych poszukiwań to sięganie po rysunek, druk i digitalizację, jako że udokumentowanie dzieł uważane jest za punkt wyjścia do dyskusji i nauki w czasie studiów.

---

⁵ http://www.prospects.ac.uk/cms/ShowPage/Home_page/What_did_2006_graduates_do_/p!eLaFFee

Szczególnie istotne są zajęcia praktyczne w pracowni. Każdy ma przydzieloną swoją przestrzeń w pracowni. Studenci z różnych lat korzystają z niej wspólnie, co daje możliwość twórczej konfrontacji i wymiany myśli. Każdy ma opiekuna naukowego, indywidualne spotkania z nim stanowią ważną część nauki. Ważne są także wspólne seminaria, podczas których studenci są zachęceni do prezentowania swoich prac i dyskusji nad pracami kolegów. Studenci pierwszego roku mogą brać udział w warsztatach, podczas których poznają techniki robienia sztalug i innych materiałów malarskich. Integralną częścią zajęć jest bogaty program spotkań z artystami i krytykami sztuki, którzy prowadzą zajęcia, wygłaszają wykłady lub uczestniczą w seminariach.

Większość wydziałów plastycznych otwiera przed studentami możliwości tworzenia z wykorzystaniem mediów: elektroniki, mediów cyfrowych, filmu, wideo, fotografii, druku i dźwięku. Zachęca się do eksperymentalnego i krytycznego podejścia. Studenci zgłębiają relacje między różnymi mediami. Daje to bardzo duże możliwości twórcze, powstają na przykład wideoinstalacje, performance, rozbudowane projekty filmowe, rzeźba dźwiękowa, sztuka online i książki artystyczne zawierające tekst pisany.

Program nauki jest tak skonstruowany, aby zachęcić studentów do samodzielnego myślenia i poszukiwania, co ma zaowocować niezależnym projektem badawczym, czyli dogłębnymi studiami w wybranej dziedzinie. Rozwój projektu jest regularnie nadzorowany przez opiekuna naukowego w toku regularnych warsztatów praktycznych i indywidualnych spotkań.

Rosnącą popularnością cieszą się kierunki z dziedziny wzornictwa, na przykład projektowanie trójwymiarowe. To w miarę nowy kierunek, który pozwala pracować z wieloma tworzywami oraz przetwarzać je i rozwijać w sposób wybrany przez projektantów, artystów i rzemieślników.

Studenci mogą pracować w obszernych i doskonale wyposażonych warsztatach i pracowniach, przystosowanych do pracy z takimi tworzywami jak ceramika, tafle szkła, metale (również metale szlachetne), plastiki, żywica, drewno. Wydziały sztuk plastycznych najczęściej mają dobrze rozwiniętą współpracę z przemysłem wzorniczym i rzemieślniczym oraz innymi instytucjami, które mogą być potencjalnym odbiorcą projektów.

Specjalizacje z dziedziny wzornictwa są zaprojektowane tak, aby absolwenci byli w stanie z łatwością odpowiedzieć na potrzeby rynku. Oprócz sitodruku studenci uczą się również projektowania przy użyciu innych metod i tworzyw – wycinanie laserowe, formowanie ciśnieniowe, gofrowanie, druk na plastiku, na drewnie, na skórze. Zapoznają się

także z projektowaniem wspomaganym komputerowo (CAD) i mają możliwość drukowania wielkoformatowego.

Odpowiedzią na sytuację na rynku pracy są też kierunki z dziedziny grafiki komputerowej. Wraz z ekspansją nowych mediów i sposobów komunikacji z klientem, bardzo szybko rozwija się komunikacja wizualna i identyfikacja graficzna. Wzrost popularności Internetu i technologii mobilnych stworzył wiele nowych możliwości dla projektantów, ilustratorów i animatorów. Kurs uczy, jak projektować, kiedy odbiorcą jest społeczeństwo. Nowym i bardzo obleganym kierunkiem z tej dziedziny jest projektowanie gier komputerowych.

Pokazy absolwentów (*degree show*)

Ważną częścią edukacji plastycznej są pokazy prac dyplomowych organizowane co roku, między majem a czerwcem. Niejednokrotnie wystawy te są szeroko reklamowane i stanowią ważne wydarzenie kulturalne. Mają swój katalog, często również stronę internetową. Istnieje strona internetowa www.degreeshow.com, na której zamieszczane są informacje o pokazach absolwentów uczelni artystycznych na terenie całego kraju.

Uczelnie zachęcają studentów do brania udziału we wszelkiego rodzaju konkursach, oferując im niezbędną pomoc w przygotowaniu projektów.

Udogodnienia dla studentów

Bardzo ważnym elementem studiów na uczelniach plastycznych są doskonale wyposażone pracownie komputerowe i studia fotograficzne, filmowe, rzeźbiarskie i malarskie. Studenci mają dostęp do sprzętu najwyższej jakości, dzięki czemu mogą tworzyć przy użyciu różnych technologii. Od skrawarek sterowanych komputerowo przez oprogramowanie CAD po drukarki wielkoformatowe.

Oprócz tego na wielu uczelniach istnieją tzw. strefy nauki (*learning zone*) – biblioteka, mediateka i miejsca do nauki. Organizowane są tam na przykład kursy komputerowe dla studentów. Oprócz korzystania z komputerów stacjonarnych studenci mają również możliwość wypożyczania komputerów przenośnych, za okazaniem legitymacji studenckiej. Do dyspozycji są zarówno komputery Mac, jak i PC. Poza tym na miejscu dostępne są drukarki, projektory multimedialne, odtwarzacze DVD, kserokopiarki i skanery. Część usług jest płatna. Strefa nauki jest miejscem, w którym można znaleźć informacje o wydarzeniach na terenie kampusu i gdzie studenci mogą uzyskać wsparcie w zakresie obsługi komputerów i oprogramowania.

Kariera zawodowa

Pomocy w znalezieniu pracy udzielają studentom uczelniane centra kariery. Przez cały okres studiów studenci mogą korzystać tam z pomocy w dopasowaniu swojego programu zajęć do przyszłej pracy zawodowej. Poza tym wiele uczelni ściśle współpracuje z firmami, w których studenci mogą w przyszłości znaleźć zatrudnienie.

Muzyka

Wyższa edukacja muzyczna w Wielkiej Brytanii ma długą tradycję. Pierwsze naukowe tytuły w tej dziedzinie przyznano pięćset lat temu na Uniwersytecie Oksfordzkim. Obecnie ok. 180 uczelni oferuje muzyczne studia wyższe. Proponowane są najróżniejsze rodzaje specjalizacji: od badań skupionych na jednym instrumencie lub technice muzycznej, poprzez kierunki obejmujące szeroki zakres zainteresowań, po rozwijanie ścieżki muzycznej z połączeniem zajęć ze sztuk pięknych, nowych mediów, a także nauk humanistycznych czy ścisłych.

Istnieje bardzo szeroki wybór umiejętności i tematów, którym można się poświęcić w trakcie studiów na kierunkach muzycznych. Należą do nich między innymi studia kulturowe i historyczne z zakresu muzyki, różne techniki muzyczne, trening słuchowy, kompozycja i twórcze komponowanie, analiza, estetyka, filozofia, psychologia, zdolności komunikacyjne, nauczanie muzyki i pedagogika, inżynieria i produkcja dźwięku, teatr muzyczny, jazz, muzyka świata.

Przy nauczaniu muzyki korzysta się również z wielu metod – odpowiednich do tematu i potrzeb studentów – od tradycyjnych wykładów, seminariów, odczytów, poprzez intensywną naukę gry w systemie jeden na jeden – profesor/uczeń, aż po opiekę promotora nad pracą dyplomową.

Istnieją też różne metody zaliczeń – od egzaminów pisemnych i esejów po egzaminy praktyczne z gry na instrumencie, projekty przygotowywane w trakcie kursu, recitale, prace grupowe, indywidualne prezentacje, portfolio kompozytorskie itd.

Bogactwo metod w nauczaniu muzyki zostało ujęte w dokumencie przygotowanym w latach 2001–2001 przez Agencję Zapewnienia Jakości w Szkolnictwie Wyższym⁶. Z niewielkimi poprawkami jest on do dziś uznawany za punkt odniesienia.

---

⁶ Subject Benchmark Statement,

www.qaa.ac.uk/academicinfrastructure/benchmark/honours/music.asp

Duży nacisk kładzie się obecnie na opracowywanie programów nauki, zwłaszcza na kierunkach związanych z nauką gry na instrumencie i występami publicznymi. Do zajęć włącza się naukę nowych technologii w muzyce (media cyfrowe), muzykę popularną i rozwój analizy krytycznej w muzykologii.

Prowadzi się także intensywne badania nad miejscem muzyki w szkolnictwie podstawowym, średnim i wyższym i zwiększeniem jej udziału w edukacji. W tym celu w Manchesterze stworzono Centrum Szkolenia Nauczycieli wyspecjalizowane w edukacji muzycznej i budowaniu karier przyszłych muzyków.

W 2004 r. z inicjatywy Davida Milibanda, ówczesnego Ministra ds. Standardów Edukacji, przy udziale Departamentu Kultury, Mediów i Sportu, Departamentu Dzieci, Szkół i Rodzin oraz przedstawicieli środowiska muzycznego: nauczycieli, kompozytorów, artystów oraz fundacji i stowarzyszeń edukacyjnych powstał Manifest Muzyczny⁷. Dokument ma już 2349 sygnatariuszy. Jego główną ideą jest dążenie do zapewnienia wszystkim dzieciom i młodym ludziom dostępu do edukacji muzycznej na wysokim poziomie. Cel ten ma zostać osiągnięty za pomocą pięciu kroków:

- 1) zapewnienie wszystkim młodym ludziom bezpośredniego dostępu do szerokiego wachlarza doświadczeń muzycznych,
- 2) zapewnienie młodym ludziom wielu możliwości pogłębiania i rozszerzania muzycznych umiejętności i zainteresowań,
- 3) wyłowienie najbardziej utalentowanych młodych muzyków i opieka nad nimi,
- 4) wykształcenie kadry nauczycielskiej na najwyższym światowym poziomie,
- 5) udoskonalenie systemów wsparcia dla młodych ludzi zajmujących się muzyką.

Rekrutacja

Studia muzyczne w Wielkiej Brytanii oferują dziś uniwersytety i konserwatoria, kiedyś muzyki uczono się tylko w konserwatoriach. Na potrzeby konserwatoriów stworzono system aplikacji, adekwatny do UCAS – CUKAS (Conservatoires UK Admission Service). Za pośrednictwem CUKAS można aplikować do siedmiu uczelni (Birmingham Conservatoire, Leeds College of Music, Royal College of Music, Royal Northern College of Music, Royal Scottish Academy of Music and Drama, Royal Welsh College of Music and Drama, Trinity College of Music). Kandydat jednorazowo może aplikować za pomocą CUKAS do sześciu uczelni, do pozostałych konserwatoriów aplikuje się bezpośrednio, a na uniwersyteckie

---

⁷ <http://www.musicmanifesto.co.uk/>

kierunki muzyczne – za pośrednictwem UCAS. Za zamieszczenie aplikacji pobierana jest jednorazowa opłata w wysokości 15 funtów. Przesłuchania w konserwatoriach mogą nieść ze sobą dodatkowe koszty, płatne na miejscu lub przy składaniu aplikacji na stronie CUKAS. Koszt przesłuchań to 35-60 funtów, w zależności od uczelni. Uczelnie organizują również przesłuchania za granicą – głównie w Azji i w Stanach Zjednoczonych.

Po złożeniu aplikacji kandydaci na kierunki o profilu muzycznym najczęściej muszą przejść kolejne etapy rekrutacji. Poszczególne uczelnie różnią się bardzo pod tym względem, niektóre opierają się wyłącznie na danych zamieszczonych w formularzach aplikacyjnych UCAS, podczas gdy inne przeprowadzają wielostopniowe egzaminy, składające się na przykład z następujących części:

- esej na temat związany w muzyką,
- ćwiczenia z harmonii i kontrapunktu,
- rozmowa, podczas której kandydat opowiada o swoim muzycznym wykształceniu, musi zinterpretować nieznaną wcześniej utwór przedstawiony przez komisję, zwykle w formie partytury lub fragmentu prozy na temat muzyki,
- krótki test sprawdzający umiejętność zapisywania muzyki na żywo,
- egzamin praktyczny z gry na instrumencie lub śpiewu.

Ponieważ studenci pierwszego roku mają za sobą różne doświadczenia i wykształcenie muzyczne, na niektórych uczelniach są organizowane zajęcia dostosowujące ich wiedzę i technikę do niezbędnych standardów.

Udogodnienia dla studentów

Studenci mają do dyspozycji infrastrukturę, która pomaga im rozwijać umiejętności i pogłębiać wiedzę. Wśród ofert różnych uczelni znajdziemy między innymi: pomieszczenia do ćwiczeń i prób, studia nagraniowe, sale koncertowe i teatralne, studia produkcji dźwięku wyposażone w wyspecjalizowany sprzęt komputerowy. Do standardu należy biblioteka z miejscami do nauki, dostępem do Internetu i komputerami wyposażonymi w wyspecjalizowane oprogramowanie. Istotne jest to także ze względu na rosnącą popularność e-learningu. Co jakiś czas organizowane są kursy komputerowe dla studentów. Zbiory biblioteki poza książkami obejmują także nagrania audio i wideo, kompozycje, nuty i partytury.

Z reguły zakłada się, że studenci dysponują własnymi instrumentami. Zasada ta nie dotyczy dużych instrumentów, takich jak fortepian, organy czy perkusja. Niezależnie od tego uczelnie dysponują zbiorem instrumentów, które studenci mogą wypożyczać. Na miejscu jest

też zwykle warsztat, w którym można instrument naprawić lub poddać konserwacji. Większość uczelni stara się utrzymywać w jak najlepszej kondycji fortepiany. Są one pod stałą opieką stroicieli i konserwatorów, przywiązuje się dużą wagę do tego, aby zachowywały poziom koncertowy.

Występy

W czasie roku akademickiego studenci mają wiele możliwości wzięcia udziału w występach publicznych. Często jest to podsumowanie zajęć i warunków zaliczenia. Do wyboru są różne orkiestry i zespoły muzyczne, pozwalające na zdobycie niezbędnego doświadczenia scenicznego w pracy z różnym repertuarem – muzyki kameralnej, symfonicznej, operowej czy studyjnej do wykorzystania w różnego rodzaju mediach. Studenckie orkiestry pracują zarówno nad projektami krótkoterminowymi, wymagającymi elastyczności (np. w przypadku zleceń komercyjnych), jak i takimi, które przygotowują przez cały semestr. Często występują poza uczelnią, na festiwalach, imprezach zewnętrznych czy wyjazdach zagranicznych.

Kariera zawodowa

Absolwenci kierunków muzycznych cieszą się dobrą renomą, znajdują zatrudnienie nie tylko jako artyści, muzycy i nauczyciele, ale także w takich dziedzinach jak prawo, księgowość czy służba publiczna. Wszędzie tam, gdzie wymagana jest systematyczność, pracowitość i konsekwencja. Według statystyk opublikowanych w 2004 r. w dodatku edukacyjnym magazynu „The Times” tylko 6% absolwentów kierunków muzycznych pozostawało bez zatrudnienia, podczas gdy w przypadku kierunków inżynierskich było to aż 10%. Ponadto 26% absolwentów licencjackich studiów muzycznych przed wejściem na rynek pracy podejmuje studia magisterskie.

Każda uczelnia dysponuje centrum karier, w którym studenci mogą zasięgnąć porad w kwestii swojej przyszłości zawodowej. Nie jest to miejsce, które odwiedzają jedynie studenci ostatnich lat lub świeżo upieczeni absolwenci. Od pierwszego roku przypomina się studiującym, aby wybierając zajęcia myśleli o swojej przyszłości zawodowej. W tym celu regularnie organizowane są spotkania z przedstawicielami branży muzycznej czy absolwentami, którzy mogą opowiedzieć o ich ścieżce kariery.

Uczelnia często pośredniczy także w znajdowaniu studentom pracy, w formie występów na zasadach komercyjnych. Jest to okazja nie tylko do zarobienia dodatkowych pieniędzy, ale przede wszystkim do zdobycia cennego doświadczenia w występach przed prawdziwą publicznością.

Podczas studiów cały czas uświadamia się studentom, że konieczna jest elastyczność i doświadczenie w różnych dziedzinach muzyki. Wiadomo na przykład, że liczba miejsc w

orkiestrach symfonicznych jest bardzo ograniczona i dlatego warto również mieć uniwersalne doświadczenie muzyczne, na przykład w orkiestrach i zespołach kameralnych.

Częste są również przykłady współpracy uczelni z orkiestrami symfonicznymi, filharmoniami czy operami. Studenci w ramach zajęć mogą brać udział w próbach zawodowych zespołów, przyjrzeć się ich codziennej pracy i nawiązać pierwsze zawodowe kontakty.

Studia teatralne

Na większości brytyjskich uczelni studia teatralne (*Drama*) obejmują całą przestrzeń działalności teatralnej – od nauki aktorstwa przez teorię i historię teatru oraz krytyczną analizę po czysto praktyczne specjalizacje, takie jak scenografia, kostiumologia, oświetlenie czy produkcja. Coraz więcej uczelni odchodzi od wąskich specjalizacji zawodowych. Oznacza to, że programy nauki poza zajęciami ściśle związanymi z daną specjalizacją obejmują również zajęcia z innych dziedzin, zapewniając szersze wykształcenie i dając tym samym możliwość większej elastyczności przy wyborze przyszłego zawodu. Na przykład na wydziale reżyserii wprowadza się zajęcia z zarządzania, administracji sceny czy produkcji teatralnej.

Chociaż jedne zajęcia skupiają się bardziej na perspektywie historycznej, inne głównie na materiale współczesnym, daje się zauważyć tendencja do ogarniania coraz większego spektrum zagadnienia, co objawia się w przechodzeniu od tradycyjnej analizy tekstów dramatycznych do bardziej szerokiego traktowania teatru jako zjawiska społeczno-kulturalnego.

Bardzo często wydziały teatralne tworzą na uczelni wspólną strukturę z wydziałami tańca czy filmu. Na przykład na Uniwersytecie w Surrey jest Wydział Tańca, Filmu i Teatru⁸. Wydział taki ma wspólne zaplecze sceniczne, teatralne czy produkcyjne. Często też w ramach zaliczania zajęć studenci tych wydziałów przygotowują wspólnie przedstawienia i różne projekty artystyczne.

Okolo 180 uczelni w Wielkiej Brytanii oferuje obecnie kursy z dziedziny teatru. Kierunki te cieszą się rosnącą popularnością. Liczba studentów na licencjackich kierunkach teatralnych podwoiła się w latach 2000/2001 – 2005/2006 osiągając liczbę blisko 20 000. Oznacza to rozkwit tej dziedziny, ale niestety także rosnące zapotrzebowanie na dodatkowe fundusze.

---

⁸ <http://www.surrey.ac.uk/Dance/>

Tradycyjnie edukacja teatralna była podzielona na dwie wyraźnie rozgraniczone dyscypliny. Z jednej strony uniwersytety oferowały zajęcia z dziedziny teatru, skupione głównie na teorii, analizie i historii teatru. Z drugiej strony istniały szkoły teatralne kształcące zawodowych aktorów oraz reżyserów, managerów sceny czy inny personel teatralny. Dziś podział ten uległ rozmyciu. Większość kursów uniwersyteckich oferuje zajęcia skupione na teorii i naukowym badaniu, których celem jest jednak połączenie praktyki i teorii, w wyniku czego coraz więcej uniwersytetów oferuje również zajęcia o profilu zawodowym. Z kolei szkoły teatralne w swojej standardowej ofercie mają teoretyczne programy naukowe, uznawane i akceptowane przez uniwersytety.

Kandydaci mają więc ogromny wybór – także wśród szkół prywatnych, gdzie nauka nie jest refundowana przez państwo.

Rozwój tej dziedziny oznacza również znaczne podniesienie poziomu wykładowców i nauczycieli, którzy mają tytuły i duże doświadczenie praktyczne. Duży nacisk kładzie się na ciągłe podnoszenie kwalifikacji kadry. Coraz ważniejsze miejsce w edukacji teatralnej zajmują eksperymentalne metody nauczania i tzw. praktyka refleksyjna. Oznacza to w skrócie, że wykładowcy pomagają studentom w przyjmowaniu na siebie odpowiedzialności za wybór własnej drogi zdobywania wiedzy. Dlatego sami również powinni umieć pokierować własnym rozwojem intelektualnym, są więc odpowiedzialni za zdobywanie nowej wiedzy w zakresie kształcenia i szkolenia. Nauczanie koncentrujące się na studentach mogą podjąć wyłącznie nauczyciele, którzy sami potrafią się uczyć. Muszą oni znać swoje silne i słabe strony, wiedzieć, co chcą zrealizować i dlaczego chcą to zrobić. W celu uzyskania owej wiedzy o sobie samym muszą w swojej pracy dydaktycznej stosować pewne praktyki refleksyjne, takie jak stałe formułowanie nowych pomysłów, kwestionowanie norm, zdobywanie nowych perspektyw, zrozumienie samego siebie, samorozwój.

Udogodnienia dla studentów

Wydziały teatralne, zwłaszcza te wychodzące poza schemat teoretycznych zajęć akademickich, często dysponują własnym zapleczem teatralnym, gdzie studenci mogą poznawać cały proces produkcji teatralnej, najczęściej podczas przygotowywania własnych spektakli. Ponadto mają dostęp do pracowni scenograficznych, kostiumowych, lalkarskich, studiów nagraniowych oraz pracowni komputerowych wyposażonych w profesjonalne oprogramowanie. Ważnym miejscem jest też biblioteka wydziałowa, która poza zbiorem specjalistycznej literatury dysponuje nagraniami spektakli, przedstawień i performance'ów w formie audio i wideo.

Kariera zawodowa

Skupienie na rozwijaniu takich umiejętności jak efektywne zarządzanie czasem i projektami, zdolności komunikacyjne może mieć wpływ na to, że współcześnie absolwenci kierunków teatralnych odnoszą duże sukcesy na rynku pracy. Badania pokazują, że zatrudnienie znalazło 71% absolwentów kierunków teatralnych z roku 2006⁹.

Przygotowanie studentów do wejścia na rynek pracy jest obecnie uważane za jeden z podstawowych celów edukacji wyższej. Jednym z rozwiązań, na które decyduje się coraz więcej uczelni, są roczne praktyki zawodowe, do których odbycia studenci są zachęceni po drugim roku studiów, co oznacza wydłużenie studiów z 3 do 4 lat, gdyż podczas odbywania praktyk student ma przerwę w zajęciach akademickich. Organizacją praktyk i wyborem ich miejsca zajmują się pracownicy uczelni. Praktyki odbywają się w teatrach, organizacjach kulturalnych, domach kultury itd., w Wielkiej Brytanii i za granicą. Stanowią okazję do zdobycia cennego doświadczenia pod okiem fachowców, nauki praktycznych umiejętności w toku codziennej pracy, pogłębienia zdolności komunikacyjnych, organizacyjnych i krytycznych. Podczas praktyk studenci zamiast zwykłego wynagrodzenia otrzymują stypendium.

Praktyki są również okazją do nawiązania współpracy i partnerstwa między uczelnią a organizacjami i pracodawcami z sektora teatralnego w całym kraju. Studenci mogą zgłaszać się na praktyki w miejscu i dziedzinie, która im najbardziej odpowiada. O ostatecznym wyborze decyduje pracodawca.

Ważnym założeniem systemu edukacji jest stwierdzenie, iż wybór studiów nie determinuje wyboru przyszłej pracy – w przypadku ukończenia wydziałów teatralnych atutem na wielu różnych ścieżkach kariery może być rozwój takich umiejętności, jak inicjatywa, umiejętność pisania, zdolności komunikacyjne i organizacyjne, praca zespołowa, kreatywność i zdolności analityczne.

Taniec

W ostatnich latach w Wielkiej Brytanii odnotowano rosnącą popularność tańca, co przyniosło wiele zmian w tym sektorze edukacji wyższej. W 2004 r. Departament ds. Kultury, Mediów i Sportu rozpoczął pracę nad rządową strategią rozwoju edukacji tańca. W efekcie w 2006 r. w departamencie tym stworzono Forum Tańca, będące platformą wymiany

---

⁹

http://www.prospects.ac.uk/cms/ShowPage/Home_page/What_did_2006_graduates_do_/p!eLaFFee

doświadczeń dla różnych organizacji edukacyjnych. Środowisko taneczne opracowało Manifest Tańca¹⁰, którego główne założenia są następujące:

- 1) wspieranie i rozwój tańca jako dziedziny sztuki,
- 2) taniec jako integralna część edukacji każdej młodej osoby,
- 3) dostępność tworzenia i oglądania tańca,
- 4) taniec jako zrównoważona i zdrowa profesja.

Rosnąca popularność tańca przekłada się bezpośrednio na wzrost liczby kandydatów na wyższe uczelnie oferujące studia w tym zakresie. Obecnie jest to ponad 80 uczelni, w tym coraz więcej uniwersytetów.

Profesjonalna edukacja w dziedzinie tańca w Wielkiej Brytanii dzieli się na trzy główne nurty: balet klasyczny, taniec nowoczesny i taniec teatralno-musicalowy (co oznacza: jazz, *modern dance*, *tap dance*, śpiew i aktorstwo).

Większość szkół kształcących zawodowych tancerzy oferuje trzyletni licencjacki program nauczania. Zajęcia zwykle trwają od 8.30 rano do 6 po południu. Po zajęciach lekcyjnych odbywają się ćwiczenia i próby, od poniedziałku do piątku po 2-3 godziny, często również w weekendy.

Duża część szkół proponuje doskonałe programy pozwalające zdobyć wykształcenie akademickie, oprócz praktycznej nauki tańca obejmują one wykłady teoretyczne.

Na każdym kroku edukacji tanecznej podkreśla się, że kariera tancerza jest bardzo niepewna i zachęca się studentów do zdobycia jak najlepszego wykształcenia. Zwiększa to możliwość zatrudnienia – zwłaszcza gdy tancerz przestaje tańczyć, wykształcenie daje mu możliwość innej pracy związanej z tańcem lub rozpoczęcia kariery w innych dziedzinach. Kariera artystyczna może zostać nieoczekiwanie przerwana przez kontuzję, chorobę czy inne nieprzewidziane okoliczności. Formalne wykształcenie uniwersyteckie może w takim wypadku znacznie rozszerzyć zakres możliwości, podczas gdy wykształcenie zawodowe, ukierunkowane tylko na praktykę tańca, bardzo ogranicza możliwości przyszłej kariery poza sceną.

W przypadku tańca edukacja zaczyna się bardzo wcześnie. Wiele dzieci zaczyna się nim interesować na zajęciach pozalekcyjnych jeszcze w szkole podstawowej. Profesjonalna edukacja taneczna może rozpocząć się w wieku 10, 11 lat (zwłaszcza w przypadku baletu), a w pełnym wymiarze powinna być podjęta od 16 roku życia.

---

¹⁰ www.danceuk.org/skins/danceuk/downloads/manifesto.pdf

W szkołach tańca na terenie całego kraju są dostępne zajęcia pozalekcyjne, które zwykle przygotowują uczniów do egzaminów przeprowadzanych przez organizacje udzielające certyfikatów w dziedzinie tańca, na przykład British Ballet Organisation (BBO), British Theatre Dance Association (BTDA), Imperial Society of Teachers of Dancing (ISTD) i Royal Academy of Dance (RAD).

Nauczyciele tańca powinni mieć kwalifikacje do nauczania tańca uznawane w całym kraju. Spis takich nauczycieli publikuje na swoich stronach internetowych Rada ds. Edukacji i Treningu Tanecznego (Council for Dance Education and Training – CDET).

Dla uczniów w wieku 11-16 lat prowadzone są pełnowymiarowe zajęcia z baletu i musicalu w specjalistycznych szkołach, które łączą trening taneczny ze zwykłymi szkolnymi zajęciami. Jednak większość uczniów uczęszcza na taneczne zajęcia pozalekcyjne ucząc się w normalnych szkołach, a szkolenie zawodowe podejmują w wieku 16, 17 lat.

Wymagania szkół kształcących zawodowych tancerzy są różne. Pomocne jest wykształcenie w dziedzinie tańca, teatru, muzyki lub sztuk performatywnych. Jednak ważniejsze niż dotychczasowa edukacja są potencjał taneczny, wrażliwość sceniczna, dyspozycja psychiczna i fizyczna kandydata.

Jako wprowadzenie do zawodowej edukacji tanecznej przed rozpoczęciem trzyletniego programu szkolenia uczniowie często wybierają kurs przygotowawczy, nie zastępuje on jednak pełnego kursu zawodowego. Warto również dodać, iż większość szkół kształcących profesjonalnych tancerzy prowadzi dodatkowe zajęcia, kursy letnie i krótkie szkolenia w dziedzinie tańca.

Niektóre szkoły wymagają Dyplomu Ukończenia Podstawowej Edukacji Artystycznej (GSCE Performing Arts), choć w większości przypadków nie jest on konieczny. Posiadanie takiego certyfikatu jest jednak dowodem na szczególne zainteresowanie i zaangażowanie w taniec. Ponadto oznacza zdobycie wykształcenia w dziedzinach pokrewnych, takich jak teoria tańca, historia tańca. Szkoły kształcące profesjonalnych tancerzy wymagają doświadczenia tanecznego na poziomie tego dyplomu oraz udokumentowania dotychczasowego wykształcenia w dziedzinie tańca.

Dodatkowym walorem jest wiedza z dziedzin pokrewnych. Wiele umiejętności, które na pierwszy rzut oka wydają się nieistotne, może się przydać w dalszej karierze, na przykład język angielski w pracy krytyka tańca, a inżynieria w przypadku scenografa.

Kariera zawodowa

W ostatnich latach zmiany dotyczą nie tylko tego, w jaki sposób uczy się tańca, ale także tego, czym taniec może być w przyszłej karierze. Dowodem na to są bardzo różnorodne ścieżki kariery obierane przez absolwentów uczelni tanecznych.

Po zakończeniu edukacji w dziedzinie tańca możliwości pracy nie ograniczają się do występów w teatrze. Wielu absolwentów swoje pierwsze zatrudnienie znajduje w małych zespołach podróżujących z występami po kraju bądź zagranicą. Adepti tańca nowoczesnego nierzadko decydują się również na założenie własnych zespołów czy grup tanecznych.

W całym procesie edukacji tanecznej przypomina się studentom, że kariera na scenie nie jest jedyną drogą zawodową po ukończeniu uczelni tanecznej. Istnieje wiele zawodów, które wymagają pasji do tańca i jego zrozumienia oraz które mają bardzo istotny wkład w świat tańca. Takich profesjonalnych możliwości jest coraz więcej. Oto tylko niektóre z nich.

- choreograf – tworzenie tańca wymaga dogłębnej wiedzy z zakresu różnych technik tanecznych i umiejętności przekazywania swoich pomysłów za pomocą ruchu i słów;

- zapis tańca/choreologia – polega na dostarczaniu choreografom i tancerzom „tanecznej partytury”, zapisu tańca na papierze;

- nauczanie tańca – wymaga zdobycia odpowiednich kwalifikacji w instytucjach zajmujących się tańcem;

- terapia tańcem – terapeuci tańca zwykle pracują w grupach, pomagając rozwiązywać problemy emocjonalne poprzez ruch taneczny; wymagane jest od nich zdobycie tytułu magisterskiego po odbyciu szkolenia tanecznego pierwszego stopnia;

- administrator tańca – każdy zespół taneczny czy organizacja zajmująca się tańcem potrzebują osoby zajmującej się prowadzeniem biura i administracji; bardzo pożądane jest doświadczenie zarówno w administracji, jak i w tańcu;

- historia tańca – historycy tańca zwykle mają za sobą wykształcenie taneczne pierwszego stopnia, często zajmują się również krytyką tańca czy pracą archiwisty w zespołach tanecznych;

- edukacja taneczna – zespoły taneczne często potrzebują osób mających doświadczenie zarówno w dziedzinie tańca, jak i edukacji oraz polityki kulturalnej, co ma służyć zapewnieniu zespołowi większego dostępu do środowiska i wspólnoty lokalnej, w której działa.

Wiele uczelni na terenie całego kraju, niezależnie od zajęć praktycznych z tańca, prowadzi również zajęcia przygotowujące do powyższych zawodów.

Podsumowanie

W podsumowaniu chciałabym wypunktować pomysły i rozwiązania, które mogłyby się sprawdzić na polskim gruncie. Część z nich dotyczy ogólnie systemu edukacji, część jest specyficzna dla dziedzin, które opisałam.

Przede wszystkim trzeba podkreślić, że polskie i brytyjskie systemy edukacji bardzo się różnią i dlatego nie wszystkie pomysły, które przyniosły pozytywne efekty w Wielkiej Brytanii, mogą być zastosowane w Polsce.

1. Centralny system rekrutacji na studia – UCAS

System ten znacznie ułatwia i usprawnia proces rekrutacji. Uczelnie mogą uniknąć żmudnego i czasochłonnego przyjmowania aplikacji i ich weryfikacji. Dostają od UCAS bazę danych z wybranymi informacjami o kandydatach. Na ewentualne rozmowy i egzaminy są zapraszane tylko wytypowane osoby. Z kolei dla kandydata system ma tę zaletę, że aplikację wystarczy wypełnić raz, w Internecie. Jest on także na bieżąco informowany o kolejnych etapach, przez jakie przechodzi jego aplikacja. Zaletą tego systemu jest również jego przejrzystość.

2. Ścieżki zawodowe absolwentów

Brytyjski system szkolnictwa artystycznego przeszedł w ostatnich dekadach gruntowną przemianę. Priorytetem jest oczywiście zapewnienie studentom jak najlepszego wykształcenia. Jednak równie ważnym celem stało się zapewnienie takiego wykształcenia, które daje silną pozycję na rynku pracy. Uczelnie artystyczne na każdym kroku uświadamiają studentom, że sam talent bardzo rzadko wystarcza, aby się utrzymać, że liczba etatów w prestiżowych teatrach, orkiestrach symfonicznych czy zespołach baletowych jest bardzo ograniczona, a przyszłość każdego artysty bardzo niepewna. Studia na kierunkach artystycznych są dostosowane do warunków współczesnego świata.

Bardzo istotne jest też stałe monitorowanie rynku pracy i ścieżek kariery absolwentów. Znajomość takich danych pozwala uczelniom odpowiednio dostosować program nauczania.

W Wielkiej Brytanii bardzo popularny wśród absolwentów jest portal www.prospects.ac.uk zajmujący się pośrednictwem pracy dla absolwentów uczelni. Portal ten

został stworzony przy współpracy organizacji rządowych i organizacji zrzeszającej uczelnie wyższe.

3. Współpraca uczelni z przyszłymi pracodawcami

Jednym ze sposobów przygotowania absolwentów do podjęcia pracy są kontakty uczelni z przyszłymi pracodawcami. W przypadku uczelni plastycznych są to firmy zatrudniające projektantów we wszystkich branżach, od motoryzacyjnej przez odzieżową, meblową aż po elektroniczną i agencje reklamowe. Współpraca ta polega nie tylko na systemie stypendiów, praktyk, konkursach na studenckie projekty czy na zajęciach z przedstawicielami tych firm. Duże korporacje mogą również na przykład ufundować wyposażenie pracowni. W przypadku kierunków muzycznych są to zwykle kontakty z zawodowymi orkiestrami, operami czy filharmoniami. Nierzadko uczelnia ma również sponsorów komercyjnych, studenci wówczas na przykład uświetniają swoimi występami korporacyjne imprezy. Uczelnie i studenci nie są jedynymi beneficjentami tej współpracy. Dla firm i organizacji to doskonała okazja, żeby wyłowić najzdolniejszych absolwentów i zaoferować im pracę.

4. Centra kariery

Centrum kariery na brytyjskich uczelniach jest otwarte dla studentów wszystkich lat. Są oni zachęceni to odbywania konsultacji z doradcami zawodowymi i psychologami oraz do świadomego planowania swojej nauki na uczelni. W centrach kariery są organizowane spotkania z pracodawcami oraz z absolwentami, którzy opowiadają o ścieżkach swoich karier. Tam także można znaleźć informacje o praktykach i dodatkowych szkoleniach.

5. Udogodnienia dla studentów

W każdym rozdziale poświęciłam trochę miejsca udogodnieniom dla studentów. Jest to aspekt związany ściśle z funduszami, którymi dysponuje uczelnia. Dobre zaplecze naukowe niezaprzeczalnie daje studentom komfort studiowania: pracownie wyposażone w materiały i sprzęt do tworzenia, komputery z profesjonalnym oprogramowaniem do projektowania, montażu, grafiki itd., wystarczająca liczba sal prób, studia nagrań, dostęp do instrumentów, zaplecze teatralne, operowe i koncertowe, bogato wyposażone, skomputeryzowane biblioteki ze stanowiskami komputerowymi, wypożyczalnia laptopów. Brytyjskie uczelnie są pod tym względem dla polskich niedoścignionym wzorem, do którego na pewno warto dążyć.

Inną kategorią udogodnień są instytucje socjalne dla studentów, takie jak przychodnie, pomoc socjalna, pomoc niepełnosprawnym, pomoc w przypadku dyskryminacji czy żłobek dla dzieci studentów.

6. Wykształcona kadra

Wykształcenie kadry naukowej w wyższym szkolnictwie artystycznym staje się czynnikiem coraz ważniejszym. Mimo że talent i doświadczenie zawodowe są w tych dziedzinach bardzo istotne, równie ważne jest wykształcenie akademickie i predyspozycje do uczenia. Ważną rolę odgrywa świadomość procesów poznawania i znajomość różnych technik uczenia. Ponieważ w ostatnich latach w tej dziedzinie dokonał się duży postęp, od wykładowców wymaga się pogłębiania wiedzy w tym zakresie i rozwoju. Uczelnia musi zapewnić różnorodność zajęć – od tradycyjnych wykładów po kursy z użyciem metod eksperymentalnych (oczywiście zatwierdzonych przez odpowiednie instytucje).

7. Interdyscyplinarność

Współistnienie na jednej uczelni wydziałów artystycznych z różnych dziedzin, jak taniec, muzyka i sztuki plastyczne, pozwala studentom na udział w różnych zajęciach i wspólne przygotowywanie ciekawych projektów.

8. Wykorzystanie nowych technik

Wykorzystanie nowych technik, mediów i nowych sposobów przekazu jest niezbędne w każdej dziedzinie sztuki. Konieczne jest umożliwienie studentom twórczego dostępu do sprzętu cyfrowego i komputerowego. Jednocześnie uczelnia powinna regularnie przeprowadzać kursy obsługi tego sprzętu.

9. Stypendia i nagrody

W Wielkiej Brytanii istnieje długa tradycja stypendiów, przydzielanych przede wszystkim studentom uzdolnionym. Fundatorami stypendiów są organizacje czy fundacje zajmujące się daną dziedziną sztuki, prywatni sponsorzy lub instytucje rządowe.

Wybrane źródła

Council for Dance Education and Training

www.cdet.org.uk

1.Conference of Drama Schools

www.drama.ac.uk

2.National Arts Learning Network

www.naln.ac.uk

3.Higher Education Academy

www.palatine.ac.uk

4. Council for Higher Education in Art and Design

www.chead.ac.uk

5. UCAS

www.ucas.ac.uk

6. CUKAS

www.cukas.ac.uk

7. Department for Children, Schools and Families

www.dcsf.gov.uk

8. Department for Culture, Media and Sport

www.culture.gov.uk

9. Department for Innovation, Universities & Skills

www.dius.gov.uk

Korzystałam również z ofert następujących uczelni:

- Sztuki plastyczne: University College London (www.ucl.ac.uk), Brunel University (www.brunel.ac.uk), University of Glasgow (www.gla.ac.uk), Loughborough University (www.lboro.ac.uk), University of Reading (www.reading.ac.uk), University of the Arts London (www.arts.ac.uk)
- Muzyka: University of Oxford (www.ox.ac.uk), University of Cambridge (www.cam.ac.uk), University of Nottingham (www.nottingham.ac.uk), King's College London (www.kcl.ac.uk), University of York (www2.york.ac.uk), Royal Academy of Music (www.ram.ac.uk)
- Teatr: University of Warwick (www2.warwick.ac.uk), University of Glasgow (www.gla.ac.uk), Bristol University (www.bristol.ac.uk), University of Surrey (www.surrey.ac.uk), Royal Holloway (www.rhul.ac.uk), Royal Academy of Dramatic Art (www.rada.org)
- Taniec: Kingston University (www.kingston.ac.uk), University of Surrey (www.surrey.ac.uk)